

Krize eurozóny v kontextu konceptu globálního vládnutí bez globální vlády

prof. Ing. Milan Šikula, DrSc.
ředitel Ekonomického ústavu Slovenské akademie věd

Vědeckopopularizační seminář
Krize eurozóny: současný stav a perspektivy
Brno, 22. listopadu 2013

Projekt byl v období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2012 spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, od 1. 9. 2012 je v rámci udržitelnosti plně financován ze zdrojů NEWTON College, a. s.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KRÍZA EUROZÓNY V KONTEXTE KONCEPTU GLOBÁLNEHO VLÁDNUTIA BEZ GLOBÁLNEJ VLÁDY

Prof. Ing. Milan Šikula, DrSc.

Vedecko-popularizačný seminár
Križe eurozóny: súčasný stav a perspektivy
NEWTON College

Brno, 22. november 2013

Cieľom príspevku je ukázať, že vývoj v EÚ a EMÚ je podstatne viac ovplyvňovaný formovaním a pôsobením rôznych foriem, resp. stránok globálneho vládnutia bez globálnej vlády v porovnaní s tým ako sa to štandardne teoreticky interpretuje a hospodársko-politicky proklamuje. Tým prispieť k reálnejšiemu pohľadu na charakter krízy eurozóny a predpoklady jej prekonávania.

Historické korene formovania globálneho vládnutia bez globálnej vlády

- 1947 Friedman – Hayek Monpelerinska spoločnosť – klub – štát nemal zasahovať do ekonomiky – oni riadiť svet ako uznajú za vhodné
- Spomienky na krízu 1929-33, Keynes – aktívna úloha štátu, Nový údel – verejne prospešné práce, 2. svet. Vojna – tlak na sformovanie „slušného“ kapital. sociálne poistenie (USA), verejné zdravotníctvo (Kanada), sociálna starostlivosť (V. Británia), ochrana robotníkov (Francúzsko, Nemecko)
- RK – developmentalizmus – začarovaný kruh chudoby – štát, Hospodárska komisia OSN pre LA – Raul Prebisch (Chile, Argentína, Uruguaj...)
- Zmierňovali sa sociálne nerovnováhy, generovali rozvojové impulzy, revitalizovala sa moc kapitálu v únosných medziach
- Nezájmem o Chicagskú školu, no predstavitelia TNK áno, výraznejšie prerozdelenie – limitovalo maximalizáciu ziskov

Historické korene formovania globálneho vládnutia bezglobálnej vlády - pokračovanie

- Požiadavky korporácií proti regulovanému kapitalizmu boli všeobecne neprijateľné, no keď ich začal hlásať Friedman (matematik a výborný diskutér – vedecky nestranná fundácia – mohutná podpora TNK
- Jadro receptu globálneho voľného trhu – odstránenie pravidiel regulácie obmedzujúcich hromadenie ziskov; rozpredanie majetku štátu, na ktorom môže zarábať súkromnom sektor; výrazne obmedziť sociálne programy
- Všetky ceny i mzdu – len trh, privatizovať zdravotníctvo, dôchodky, vzdelanie, poštu i národné parky, všetko čo sa vybuďovalo verejnými prácami
- „Friedmanova vojna“ proti „sociálnemu štátu“ a „veľkej vláde“ nahradila koloniálny zdroj bohatstva novým zdrojom – sám štát a verejné služby ako nové nedobytné územie – uplatnenie v Chile (1970)
- 80. roky – dozreli podmienky pre presadenie, technologické, politické, rozpad sovietskeho bloku, R. Regan, M. Thatcherová
- Neoliberálny friedmanovský koncept nehovorí o globálnom vládnutí, hlavný útok na štát a jeho pôsobenie doma i v medzinárodnom rozsahu

Neoliberálny koncept globálneho vládnutia bez globálnej vlády

- Početné analýzy ukazujú, že súčasná podoba globalizácie nie je žiadnou historickou nevyhnutnosťou, ale výsledok neoliberálnej politiky vlád, medzinárodných inštitúcií a predovšetkým finančných a nefinančných TNK
- Globálne nanútenie troj-rozmernej neoliberálnej politiky L-D-P vytvorilo priestor pre rozmanité prejavy globálneho vládnutia založeného na fundamentálnych inštitucionálnych zmenách predovšetkým v relácii štát – TNK, medzinárodné organizácie, nevládne neziskové organizácie, kolonizujú priestor štátu, určujú diskriminačné pravidlá
- Priemyselné a finančné oligarchie vládnu vládam, diktujú programové smerovanie globalizácie, ovládajú MMF, SB, WTO atď.
- Antidemokratická kontrarevolúcia – manipulácia verejnej mienky, kupovanie nielen politikov, ale celej demokracie
- Existuje už viacero hlbokých analýz globálneho vládnutia

Svet a globálna superkorporácia

- Univerzita Zürich (Vitali, Glattfelder a Battiston, 2001) in New Scientist
- spracovanie gigantickej databázy 37 000 000 firiem a investorov

prepojenia umožňujú kontrolu SE

43 060 TNK – spoločné aktíva

model rozdeľovania ekonomického vplyvu prevyšujú 20 % svetového zisku, no ovládajú väčšinu svetových spoločností a reálne ovládajú až 60 % svetových príjmov

1 318 TNK – jadro, mimoriadne tesné spojenia

Ich aktíva sú tak vzájomne prepojené, že tento neoficiálny finančný konglomerát má kontrolu nad 40 % celosvetového bohatstva korporácií a určuje vývoj globalizovanej SE

147 TNK – super jadro

„Realita je natoľko komplikovaná, že sme museli upustiť od dogiem ako napr. teória sprisahania alebo teória voľného trhu“ J. Glattfelder

Michael Morris: Was sie nicht wissen sollen!

AMADEUS 2011

Co nesmíte vědět! ANCH BOOKS, Bratislava 2012

- Konkrétne historická deskripcia toho, ako sa vygenerovali mocenské štruktúry ovládajúce čoraz viac vývoj sveta, usilujúce o NEP
- Neviditeľná vláda – malá skupinka (rodinné klany), ktorá prostredníctvom peňazí a bánk ovláda nielen hospodárstvo, ale aj nadnárodné organizácie, OSN, SB, MMF, značnú časť médií, vedy, školstva, či dokonca manipuláciou počasia
- Híbková analýza peňažníctva – peniaze skôr ako platidlo sú prostriedok k vytváraniu moci a útlaku, banky si môžu peniaze slobodne vymýšľať ako to robia, komu patria, komu to prináša úžitok citát s. 86-7
- Podstatné sú dve veci: kto ovláda nekryté peniaze; a znemožňovať plnohodnotné peniaze

Michael Morris: Was sie nicht wissen sollen!

AMADEUS 2011

Co nesmíte vědět! ANCH BOOKS, Bratislava 2012 – pokrač.

- Predstava mechanizmu moci
- Abraham Lincoln 1861-65 vojna S-V; úvery za 25-26%, zákon o tlačenie nekrytých peňazí (400 mil. \$) – zavraždený, zákon zrušený
- James A. Garfield 20. prezident 1881 – mena krytá zlatom a striebrom †
- William McKinley 25. prezident 1901 – vyžadoval zlatý štandard †
- J. F. Kenedy 4. 6. 1963 prezidentský výnos – vydávanie bankoviek krytých rezervami MF – pravý dolár Kenedyho doláre 22. 11. 1963 zavraždený
J. Johnson ich ihneď stiahol – a už žiadny prezident si netrúfol postupovať voči „neviditeľnej vláde“ bankárov
- Fed – vyšachovať konkurenciu a dostať peňažníctvo pod kontrolu veľkých 23. 12. 1913 zdrvený a zlomený Woodrov Wilson podpísal zákon o Fede, ktorý pripravilo 7 mužov, zastupujúcich 4 klany Rotschild, Rockefeller, Morgan, Warburg (citát s. 120)

Michael Morris: Was sie nicht wissen sollen!

AMADEUS 2011

Co nesmíte vědět! ANCH BOOKS, Bratislava 2012 – pokrač.

- ⊙ Bretton Woods – dohoda popri Fede najväčší podvod a lož v hospodárskych dejinách sveta – jednoduchý trik ovládnutie sveta
- ⊙ Spojenci USA, Francia, Anglia, Rusko + 40 štátov od 1. - 23. 7. 1944
- ⊙ Dolár bol hlavnou svetou menovu – kurzy nár. menám sa neustále menili
- ⊙ 2 plány Keynes Bancor – svetová mena pre obchod + doma vlastná mena White – americký dolár – uisťovanie, že je krytý zlatom (Nemecko, Rakúska, Japonska + vyvlastnenie v USA) – pevný kurz nár. mien k doláru, ceny zlata, diamantov, striebra, ropy; doláre nevydávajú USA, ale súkromní bankári
- ⊙ Štáty sa na USD ako svetovej mene nielen nedohodli, ale o tom sa ani vôbec nejednalo. USA v noci prepísali dokumenty slovo „zlató“ doplnili o opcíu „alebo americký dolár“. V. Británia – podvod; štáty mohli USD z obchodu vymieňať za zlató (35 za uncu) pre FED nebolo žiadne obmedzenie pre množstvo USD ani povinnosť preukazovať zlaté rezervy. 1973 – rozpad, hodnota USD v 2003 len 5 % hodnoty z 1913

David Rothkopf: The Superclass 2008

New York

- Híbková sonda do zákulisia supertriedy – aktéra globálneho vládnutia
- V globalizácii sa sformovala štruktúra privilegovaných s nevídanou úrovňou bohatstva a moci – okolo 6000 t.j. každý z cca 1 mil. pri viac ako 6 mld.
- Definičný znak – obrovská moc, ovplyvňujú milióny a miliardy ľudí nielen vo vlastnej zemi a celom svete, supertrieda sa grupuje
- Zo šéfov najväčších korporácií a najsilnejších finančných inštitúcií, predstaviteľov najvplyvnejších 120 štátov, najväčších obchodných spoločností, z asi 500 najväčších investičných spoločností, predstavitelia najmohutnejších ozbrojených síl, najvýznamnejší predstavitelia cirkví, medzinárodných organizácií, tieňových elít, globálne vplyvní vedci, umelci
- Na rozdiel od elít pôsobiacich v minulosti v rámci národných štátov majú v rukách neúmerne vysoký podiel svetovej moci, operuje globálne, kde je len málo, resp. žiadne nástroje protiváhy ich vplyvu

Supertrieda

- Koncentrácia moci prebieha podľa Paretovho pravidla 80 % dôsledkov pochádza z 20 % príčin; 2 % najbohatších – 1/2 všetkého bohatstva, na 0,000015 % najbohatších – dvojnásobok majetku najchudobnejšej časti ľudstva, 100 najväčších fin. inštitúcií – 1/3 svetových fin. aktív
- Toto pravidlo platí aj vo vnútri neho, medzi najbohatšími, sú ešte bohatší, moc vedie často k ešte väčšej moci
- Elity supertriedy sú v pravidelnom vzájomnom kontakte, nielen že majú perfektné dopravné a komunikačné prostriedky, ale hlavne vďaka formálnym a neformálnym mechanizmom, G-8, Davos, Bilderberg a spod.
- Z mnohých mocí supertriedy k najdôležitejším, ktorými vládne patrí schopnosť rozhodovať za nás všetkých o tom, čo je hlavnou témou súčasnosti, čo je na „programe dňa“, no nielen k nastoľovaniu tém, ale aj k praktickému rozhodovaniu
- Rozhodovanie „v úzkom kruhu“ nemôže byť iné ako deformované

ROBERT MUNDELL A THEORY OF OPTIMUM CURRENCY AREAS. AMERICAN ECONOMIC REVIEW. VOL. 41 NO 3 1961

- Pred 40 rokmi formuloval podmienky, za ktorých môže spoločná mena viacerých štátov fungovať tak, že náklady a prínosy sú vyvážené, resp. prínosy prevládajú
- Dostatočná úroveň mobility pracovných síl medzi štátmi
- Čo najmenšia úroveň mzdovej rigidity v rámci krajín
- Podobné vybavenie prírodnými zdrojmi
- Symetria exogénnych pozitívnych a negatívnych šokov
- Existencia primeraného mechanizmu fiškálnych kompenzácií
- Mobilita príliš nízka; flexibilita miezd a cien nadol prakticky nie je; rigidita trhu práce, asymetrické šoky – čl. štáty rozdielne; transfery – minimálne; strata nezávislej menovej politiky (úrokové sadzby a kurz) – nemožnosť vyhnúť sa dôsledkom rigidnej parametrickej štruktúry

Yanis Varoufakis: Globální minotaurus (2011) 2013, Londýn, New York

- Mimoriadne podnetná a originálna PE analýza globálneho vládnutia 1939 – 2008, prekonanie v nedohľadne
- Strach, a panika z návratu krízy už pred koncom 2. svet. vojny viedli USA k príprave najďalekosiahlejšieho projektu globálneho vládnutia (plánu)
- USA – hlavný veriteľ, bezprecedentná ekonomická a vojenská moc a zároveň strach z nového roku 1929; historická úloha rekonštrukcie sveta
- Bretton Woods – prvý krok realizácie Globálneho plánu 1944; poučenie, že kapitalizmus sa nedá efektívne spravovať na národnej úrovni
- Za oficiálnym projektom povojnového menového systému a obnovy ekonomík bol skutočný problém vytvorenie inštitucionálneho rámca, ktorý by zabránil K a otázka, kto bude mať nad ním kontrolu
- Júl 1944 – z koncepcie H. D. White a J. M. Keynes

Brettonwoodský systém (BS) a Medzinárodná menová únia (MMÚ)

- BS – systém pevných výmenných kurzov národných mien viazaných na dolár + - 1 % udržovanie nákupom, resp. predajom svojich dolárových rezerv, zmenu kurzu len – neudržanie vyrovnanosti platobnej bilancie a kapitálových tokov, dôveryhodnosť – vymeniteľnosť dolára za zlato – 35 USD za uncu zlata
- MMÚ – jedna mena pre celý svet – bancor, medzinárodná centrálna banka (MCB) riešenie problému nevyvážených obchodných a kapitálových tokov rôznorodých ekonomík – mechanizmus recyklácie prebytkov mal mať dve úlohy predchádzať vytváraniu systematických obchodných nerovnováha a flexibilitu zúčastnených krajín pre zvládnutie katastrofických kríz (1929)
- MMU – zaručí možnosť požičať si od MCB na nulový úrok do 50 % priemerného objemu obchodu deficitnej krajiny, nad 50% pevný úrok
- prebytkovej krajine – prekročenie prebytku určitého objemu obchodu by sa účtoval úrok
- transparentný automatický globálny mechanizmus recyklácie prebytkov

Presadenie brettonwoodskeho systému východisko globálneho plánu

- Keynesov koncept MMÚ bol absolútne neprijateľný plánu globálneho vládnutia USA (White) – 2011 guvernér NB Číny a Dominik Strauss – Kahn BBC – návrat ku Keynesovej myšlienke ako riešenie globálnej krízy
- Globálny plán – dolár sa stal fakticky svetovou menou, USA mohli exportovať tovary a kapitál do Európy a Japonska výmenou za priame investície a politický patronát – hegemoniu USA založenú na priamom financovaní zahraničných centier výmenou za americký obchodný prebytok s nimi
- Začiatok – naštartovanie medzinárodného obchodu, vytvoriť trhy pre exporty USA a riešiť nedostatok investícií prostredníctvom súkromných spoločností USA
- Potreba ešte 2 silných mien, ak by ekonomika USA nedokázala absorbovať pokles, Nemecko – marka a Japonsko - jen
- Paradoxne – marginalizácia V. Británie

Realizačné línie globálneho plánu

- Marshalov plán dolarizácie Európy a rehabilitácie Nemecka
- 1947 Truman, Marshal – Európsky plán obnovy, zmysel – záchrana kapitalizmu pred nejakou K (1929) 5,3 mld. USD, cca 2 % HDP USA ročne, Nemecko – likvidácia priemyslu, reparácie, 1951 – ESUO – kartel, Schuman, Ch. deGaulle
- Obnova Japonska ako priemyselnej mocnosti, general MacArthur, kórejská vojna, Trumanova doktrína, štedrá pomoc USA 30 % objemu Z0 Japonska vytvorenie mohutnej centrálne plánovanej (súkromnej ekonomiky MITI
- Zmena prístupu k periférii (tretí svet) – do úlohy dodávateľa surovín Japonsku a záp. Európe
- Domáca politika – cielené riadenie dopytu v rámci USA s jasným vplyvom na dve zóny v Európe a ďalekom Východe; tri veľké stimuly – program balistických striel; kórejskú a vietnamskú vojnu a Kennedyho program New Frontier a Johnsonov program Great Society
- Efekty – VTP, podpora korporácií, verejné výdavky, obmedzenie chudoby

Lesk a bieda globálneho plánu (GP)

- Obdobie GP 1950-1971 – zlatý vek kapitalizmu – kap. Ekonomiky prepojené systémom pevných kurzov, doplnený špecifickým typom globálnej recyklácie prebytkov – zachovávajúci veľký povojnový obchodný prebytok USA a možnosť exportovať prebytočný kapitál (zisky) investície a pomoc chránencom, aby mohli kupovať americké produkty
- Neuveriteľná prispôsobivosť – využitia udalosti v záujme GP (kórejská vojna, dopyt pre Japonsko, importu na trhy spojencov i USA, studenej vojny, prekonanie súperenia imperializmov, v záujme udržania amerického blahobytu a rastu zámerne nechali časť globálneho „koláča“ svojim chránencom, 20 % svojho podielu na svetových príjmoch Nemecku a Japonsku
- USA v úlohe hegemonia popri vojenskej a politickej moci taký masívny typ redistribúcie prebytkov po celej zemeguli, čo by nedokázal zaistiť žiadny trhový mechanizmus

Lesk a bieda globálneho plánu (GP) - pokračovanie

- ⦿ Achylova päta GP – že nerovnováhy globálneho obchodu budú trvale zvýhodňovať USA, že môžu a majú riadiť globálny tok obchodu a kapitálu sami bez oficiálneho automatizovaného mechanizmu (Keynesovského) recyklácie prebytkov, neuvedomovali si, že globálne nerovnováhy môžu prejsť drastickou inverziou – že USA sa ocitnú v neobvyklom postavení deficitnej krajiny
- ⦿ Francúzsko i V. Británia chceli vymeniť doláre za zlato, USA však na svoje záväzky 70 mld. USD mali zlato len za 12 mld. Nixon zrušil „brettonwoodský systém (1971), raketový nárast cien zlata (z 35 NA 455 USD) a komodít – nárast produkčných nákladov, inflácia, nezamestnanosť, stagflácia – kombinácia stagnácie s infláciou

Zrod globálneho minotaura

- Nový problém USA – ako financovať dvojitý deficit bez obmedzovania vlastných vládnych výdavkov, zvyšovania daní a oslabovania svetovej pozície USA
- Riešenie – nalákať k financovaniu týchto deficitov zbytok sveta, to znamená redistribúciu globálnych prebytkov v prospech USA na úkor dvoch zón okolo Nemecka a Japonska, obrátiť globálne toky kapitálu, aby plynul na Wall Street – dva nutné predpoklady
 - Zvýšenú konkurencieschopnosť firiem USA oproti Nemecku a Japonsku zvýšením PP a zvýšením jednotkových nákladov konkurencie, stláčaním nákladov na PS a podnecovaním rastu cien ropy
- Konkurencieschopnosť korporácií USA – priťahovala zahraničný kap.
- USA boli menej závislé od cien ropy a naviac petrodoláre plynuli na Wall Street
- Politika Fedu zvýšenými úrokmi (1971 – 6 %, 1981 – 20 %) priťahovať kapitálové toky
- Oba predpoklady sa splnili ešte pred nástupom Reagana, začala sa nová fáza – zväčšovať skoro bezmedzne dvojitý deficit vďaka prítoku kapitálu zo zbytku sveta, ako „premršteného privilégia“ USA

Faktory umožňujúce fungovanie globálneho minotaura

- ⊙ Status dolára – ako rezervnej meny, brettonwoodský systém – držanie USD – výhodné, po rozpade – pri očakávaní krízy – útek k doláru
denominácia komodít v USD – každá transakcia zvyšuje dopyt po dolároch
- ⊙ Rastúce náklady na energie – poškodzovali relatívnu K Nemecka a Japonska; USA menšia závislosť, zisky ropných TNK, petrodoláre
- ⊙ Zlacnená produktivita práce, stagnujúce reálne mzdy, jednotkové náklady práce, zisky korporácií – magnet pre zahraničný kapitál
- ⊙ Geopolitická moc USA – nielen ekonomická, ale aj geostrategická, zahraničný kapitál bol motivovaný väčším zhodnocovaním ak pretekal cez finančný sektor USA
- ⊙ Zvyšovanie úrokových mier najúčinnejší prostriedok ničenia nepriateľov USA – sovietsky blok, RK

AKTÉŘI DĚJIN

Jsme teď impérium, a když jednáme, vytváříme svou vlastní realitu. A zatímco vy tuto realitu zkoumáte – jak jen vědecky chcete -, my budeme opět jednat a vytvářet nové reality, které budete také moci zkoumat, a takhle se to všechno vyřeší. Jsme aktéři dějin... A vám, vám všem nezbude než zkoumat to, co děláme.

Karl Rove – poradca G. W. Busha, 2002.

Globálne vládnutie pre ďalší civilizačný posun ľudstva

- Súčasný globalizovaný svet a jeho problémy a rozpory vyžadujú globálny prístup – Rothkopf rozlíšenie globálneho vládnutia a globálnej vlády voľba medzi množstvom oficiálnych orgánov bez vzájomnej koordinácii a usporiadaním zabezpečujúcim koordinovanú reguláciu a jej inštitucionalizáciu
- Prístup supertriedy? Ak nespravodlivé pravidlá – kríza
- Demokratické inštitúcie a procedúry nestačia – demokratická kultúra

D. Rodrik trilema – hyperglobalizácia, národný štát a demokracia, veľká národnoštátna diverzita – nedá sa zošnúrovať

Stiglitz – problém nie je globalizácia, ale riadenie globalizácie a to treba zmeniť, reforma MMF, SB, WTO, účasť na spolurozhodovaní chudobných, všetkých krajín

H. Hendersonová – pretváranie globálnej ekonomiky na 7 úrovniach, stratégie a analýzy na nich, vzájomné väzby a spätné väzby

Y. Varoufakis – vytvorenie multilaterálneho recyklačného mechanizmu prebytkov Keynesovho typu BRIC, Južná Afrika - USA

Ďakujem za pozornosť